

رسالة الروح من الروح

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

دانشکده معماری و شهرسازی

پایان نامه تحصیلی جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد
رشته مهندسی معماری

عنوان

مجموعه توریستی تفریحی فهندژ سعدی شیراز

استاد راهنما

دکتر سید بهشید حسینی

استاد مشاور

دکتر مصطفی کیانی

نگارش و تمقیق

علیرضا حسینی زاده گان شیرازی

ماه و سال اسفند ۱۳۹۲

به پاس تعبیر عظیم و انسانی شان از کلمه ایثار و از خودگذشتگان
به پاس عاطفه سرشار و گرمای امیدبخش وجودشان که در این سردترین روزگاران بهترین پشتیبان است
به پاس قلب های بزرگشان که فریاد رس است و سرگردانی و ترس در پناهشان به شجاعت می گراید
و به پاس محبت های بی دریغشان که هرگز فروکش نمی کند
این مجموعه را به پدر، مادر و خانواده عزیزم تقدیم می کنم.

با تشکر و سپاس فراوان از استاد گرانقدر و پر مایه ام جناب آقای دکتر حسینی که از محضر پر فیض تدریس
ایشان ، بهره ها برده ام، با امتنان بیکران از مساعدت های بی شائبه ی جناب آقای دکتر کیانی که مرا صمیمانه و
مشفقانه در طی این مسیر دشوار یاری داده اند.

با تشکر خالصانه خدمت همه کسانی که به نوعی مرا در به انجام رساندن این مهم یاری نموده اند.

تعهد نامه

اینجانب علیرضا حسینی زاده گان شیرازی اعلام می دارم که تمام فصل‌های این پایان نامه و اجزاء مربوط به آن برای اولین بار (توسط اینجانب) انجام شده است. برداشت از نوشته‌ها، کتب، پایان‌نامه‌ها، اسناد، مدارک و تصاویر پژوهشگران حقیقی یا حقوقی (فارسی و غیرفارسی) با ذکر مأخذ کامل و به شیوه تحقیق علمی صورت گرفته است.

بدیهی است در صورتی که خلاف موارد فوق اثبات شود مسوئلیت آن مستقیماً به عهده اینجانب خواهد بود.

تاریخ

امضاء

چکیده :

گردشگری در عصر حاضر یکی از بنیان‌های فراگیر و نماد شاخص درهم فشردگی فضا - زمان در عصر پسامدرن می باشد. جریان گردشگری، فضاهای شهری بسیاری را در می نوردد تا در منطق شبکه‌ای خود تاثیرات فراوانی را بر خرده فضاهای درون متنی بر جای گذارد. این بدان معنا است که گردشگری به مانند یک جریان سیال در برگزشتن از هر سرزمین یا مکان می باشد و این خود با علت و معلول های شکل گرفته، جهت‌یابی شده و در مقاصد گردشگری با توجه به شناخت و اهمیت توجه به گردشگری آثاری را در ابعاد اقتصادی، اجتماعی - فرهنگی و زیست محیطی بر جای می‌نهد. این مهم حائز اهمیت است که برای استفاده از جریان گردشگری، این پدیده در بنیان های هستی شناختی و وجود پنداری حاصل از چالش های پسامدرنیته مورد بررسی قرار گیرد. این در حالی است که اینگونه بررسی ها به عناوین مختلف مورد توجه قرار نمی گیرد، بخصوص آن هنگام که شناخت گردشگری ضرورت می یابد تنها به مدیحه سرایی یا انتقادیجویی از گردشگری بسنده می شود و اصلاً این امر مورد توجه نیست که گردشگری یک واقعیت عینیت یافته بینامتنی در عصر پسامدرن است که محتاج شناخت و بررسی می باشد. باید این نکته را درک کرد که با وجود اینکه کشور ما هنوز در چالش مدرنیته و سنت به سر می‌برد ولی از بازتابندگی های پسامدرنیته به دور نیست؛ این وقتی بهتر قابل درک است که توجه داشته باشیم که گردشگران از مقاصدی می آیند که تاثیرات پسامدرنیته بر تمامی ابعاد زندگی آنها سیطره کامل دارد. درست است که پسامدرنیته در ایران فراگیر نشده ولی کشور ما می تواند مقصدی باشد که گردشگران پسامدرن برای بازدید از آن، بدین جا سفر می‌کنند.

منطقه کوهستانی فهندژ سعدی در لبه شمال شرقی شهر شیراز واقع گردیده است که به عنوان مفصلی فی مابین شهر و طبیعت کوه های شمالی آن نقش ایفا می کند؛ علاوه بر جاذبه های طبیعی این منطقه به لحاظ میراث فرهنگی نیز غنی می باشد. در کنار این قابلیت ها رشد برنامه ریزی نشده شهر به سمت بستر طبیعت از یک سو و توانمندی های تاریخی، طبیعی منطقه از سوی دیگر جذابیت طراحی منطقه را دو چندان می نماید. این در حالی است که فضای بستر ما در چالش های درون متنی گرفتار بحران

های بسیاری در ابعاد مختلف می باشد و باید در رفع این بحران ها در یک نگرش برون متنی به جذب گردشگر بیاندهند.

به منظور طراحی منظر کوهستان فهندژ سعدی، با توجه به جایگاه فرهنگی و تاریخی شهر شیراز، در پیمایش گام های این پژوهش ابتدا به شناخت چستی و چرایی مجموعه های گردشگری، بررسی تجارب موجود، شناخت و تحلیل بستر طراحی و در ادامه به تدوین انگاره هایی برای بستر فهندژ سعدی پرداخته شده است.

کلید واژه ها: کوهستان فهندژ سعدی، توریستی تفریحی، قلعه بندر، احیاء و باززنده سازی سایت تاریخی.

فهرست مطالب :

۱- فصل یکم - کلیات پژوهش	۱
۱-۱ بیان مساله	۱
۲-۱ اهمیت و ضرورت پژوهش	۱
۳-۱ اهداف پژوهش	۲
۴-۱ سوالات و فرضیات پژوهش	۳
۵-۱ روش تحقیق	۳
۲- فصل دوم - چستی و چگونگی فضاهای توریستی تفریحی	۵
۱-۲ مقدمه	۵
۲-۲ تعاریف	۵
۱-۲-۲ تفریح و فعالیت های تفریحی	۵
۲-۲-۲ توریسم	۶
۳-۲-۲ توریست	۶
۴-۲-۲ توریسم پایدار	۷
۳-۲ صنعت گردشگری	۸
۱-۳-۲ مقدمه	۸
۲-۳-۲ پیشینه گردشگری در جهان	۸
۳-۳-۲ پیشینه گردشگری در ایران	۱۲
۴-۳-۲ صنعت گردشگری در عصر حاضر	۱۳
۴-۲ انواع جهانگرد	۱۵
۱-۴-۲ جهانگردان شبه کاشف	۱۵
۲-۴-۲ جهانگردان نخبه	۱۵
۳-۴-۲ جهانگردان تکرو	۱۶
۴-۴-۲ جهانگردان غیر معمول	۱۶
۵-۴-۲ جهانگردان انبوه ابتدایی	۱۶
۶-۴-۲ جهانگردان انبوه	۱۶
۷-۴-۲ جهانگردان گذری	۱۷

۱۷.....	۵-۲ انواع جهانگردی.....
۱۷.....	۱-۵-۲ جهانگردی تفریحی.....
۱۷.....	۲-۵-۲ جهانگردی اکوتوریسم.....
۱۸.....	۳-۵-۲ جهانگردی فرهنگی.....
۱۹.....	۴-۵-۲ جهانگردی اجتماعی.....
۱۹.....	۵-۵-۲ جهانگردی ورزشی.....
۱۹.....	۶-۵-۲ جهانگردی تجاری.....
۱۹.....	۷-۵-۲ جهانگردی درمانی.....
۱۹.....	۶-۲ مطالعات مربوط به مجموعه های توریستی تفریحی.....
۱۹.....	۱-۶-۲ مقدمه.....
۲۰.....	۲-۶-۲ اهمیت صنعت جهانگردی.....
۲۰.....	۳-۶-۲ آثار جهانگردی و توریسم.....
۲۱.....	۱-۳-۶-۲ آثار فرهنگی صنعت توریسم.....
۲۳.....	۲-۳-۶-۲ آثار اقتصادی و اجتماعی صنعت توریسم.....
۲۳.....	۱-۲-۳-۶-۲ افزایش درآمدها.....
۲۴.....	۲-۲-۳-۶-۲ رهایی از اقتصاد تک محصولی.....
۲۴.....	۳-۲-۳-۶-۲ کسب درآمدهای ارزی و بهبود تراز پرداخت ها.....
۲۵.....	۴-۲-۳-۶-۲ ایجاد اشتغال.....
۲۵.....	۱-۴-۲-۳-۶-۲ اشتغال مستقیم.....
۲۶.....	۲-۴-۲-۳-۶-۲ اشتغال غیر مستقیم.....
۲۶.....	۳-۴-۲-۳-۶-۲ اشتغال القایی.....
۲۶.....	۴-۶-۲ عوامل تاثیر گذار بر صنعت جهانگردی.....
۲۶.....	۱-۴-۶-۲ فرهنگ و صنعت توریسم.....
۲۷.....	۲-۴-۶-۲ تاثیر دولتها بر صنعت توریسم.....
۲۸.....	۳-۴-۶-۲ عوامل اجتماعی و صنعت توریسم.....
۲۸.....	۴-۴-۶-۲ تکنولوژی و تسهیلات زیر بنایی و صنعت توریسم.....
۲۸.....	۵-۶-۲ اهمیت اکوتوریسم در سطح جهانی.....
۲۹.....	۶-۶-۲ اهداف اساسی اکوتوریسم و ویژگی های آن.....

۲۹	۷-۶-۲ لزوم توجه به اکو توریسم از دیدگاه اقتصادی.....
۲۹	۸-۶-۲ اکو توریسم و نقش آن در توانمندسازی جوامع محلی.....
۳۰	۹-۶-۲ اثرات مثبت و منفی اکو توریسم.....
۳۰	۱۰-۶-۲ ترویج فرهنگ زیست محیطی گردشگران.....
۳۱	۱۱-۶-۲ تاریخچه پیدایش توریسم در ایران.....
۳۲	۱۲-۶-۲ پتانسیل های توریستی ایران.....
۳۳	۱۳-۶-۲ اکو توریسم در ایران.....
۳۴	۱۴-۶-۲ فعالیت های اکو توریستی ممکن در ایران.....
۳۵	۱۵-۶-۲ جایگاه ایران در صنعت توریسم.....
۳۵	۱۶-۶-۲ علل ناکامی ایران در صنعت گردشگری.....
۳۷	۱۷-۶-۲ طرح دیدگاه های منفی نسبت به صنعت توریسم.....
۳۷	۱۸-۶-۲ نتایج حاصل از بررسی صنعت گردشگری.....
	۷-۲ مطالعات مربوط به استانداردها و ضوابط طراحی فضاهای توریستی
۳۸	تفریحی
۳۸	۱-۷-۲ گردشگری و شهر.....
۳۹	۱-۱-۷-۲ اوقات فراغت و گذران آن.....
۴۰	۲-۱-۷-۲ تفریح و تفرج.....
۴۱	۳-۱-۷-۲ ضرورت برنامه ریزی برای گذران اوقات فراغت.....
۴۱	۴-۱-۷-۲ اهمیت توجه به گذران اوقات فراغت در فضاهای باز.....
۴۲	۲-۷-۲ برنامه ریزی اوقات فراغت.....
۴۲	۱-۲-۷-۲ سیستم فراغت و زیر سیستم های آن.....
۴۳	۲-۲-۷-۲ فضاهای گذران اوقات فراغت.....
۴۳	۳-۷-۲ برنامه ریزی گذران فراغت با نگاه ویژه به مناطق کوهستانی.....
۴۴	۱-۳-۷-۲ مناطق کوهستانی.....
۴۴	۲-۳-۷-۲ برنامه ریزی گذران اوقات فراغت در مناطق کوهستانی.....
۴۵	۳-۳-۷-۲ مطالعات مورد نیاز جهت برنامه ریزی در مناطق کوهستانی.....
۴۶	۱-۳-۳-۷-۲ مطالعات محیط فیزیکی - طبیعی.....
۴۷	۲-۳-۳-۷-۲ مطالعات اقتصادی - اجتماعی.....

.....	۴۸	۳-۳-۳-۷-۲ مطالعات کالبدی - عملکردی
.....	۴۹	۴-۳-۳-۷-۲ مطالعات بصری
.....	۴۹	۸-۲ جمع بندی
.....	۵۲	۳- فصل سوم - بررسی نمونه های موردی داخلی و خارجی
.....	۵۲	۱-۳ پارک حاشیه ای کرایم اسکایا مسکو-روسیه
.....	۵۴	۲-۳ ساماندهی و طراحی منظر قلعه پامبال-پرتغال
.....	۵۷	۳-۳ پارک حاشیه ای بلوار شهید چمران شیراز
.....	۶۰	۴-۳ پارک آب و آتش تهران (بوستان حضرت ابراهیم)
.....	۶۲	۵-۳ جمع بندی نمونه های موردی
.....	۶۴	۴- فصل چهارم - مطالعات مربوط به بستر طرح
.....	۶۴	۱-۴ مطالعات حوزه فراگیر : شهر شیراز به عنوان بستر عمومی طرح
.....	۶۴	۱-۱-۴ نگاهی کوتاه به شیراز
.....	۶۵	۲-۱-۴ گردشگری در شیراز
.....	۶۷	۳-۱-۴ جاذبه های تاریخی گردشگری شیراز
.....	۶۸	۲-۴ مطالعات حوزه میانی
.....	۶۹	۱-۲-۴ خصوصیات و امکانات فراغتی کوهستان های شمال شیراز
.....	۷۰	۲-۲-۴ نگاهی به طرح های پیشین و فرادست
.....	۷۱	۱-۲-۲-۴ ارزیابی و بررسی طرح جامع نقش جهان پارس
.....	۷۲	۲-۲-۲-۴ ارزیابی و بررسی طرح تفصیلی نقش جهان پارس
.....	۷۲	۳-۲-۲-۴ ارزیابی و بررسی بازنگری طرح تفصیلی مهندسین مشاور مآب
.....	۷۲	۴-۲-۲-۴ پیش بینی تقاضای تفرجگاهی و مکان یابی
.....	۷۳	فضاهای سبز تفرجگاهی در افق طرح جامع
.....	۷۵	۵-۲-۲-۴ فضاهای سبز عمومی با کارکرد ویژه برحسب قابلیت سازگاری آنها با فعالیت گردشگری
.....	۷۶	۳-۴ مطالعه حوزه خرد
.....	۷۶	۱-۳-۴ مطالعات محیط فیزیکی - طبیعی

- ۷۶.....۱-۱-۳-۴ مطالعات محیط فیزیکی
- ۷۷.....۱-۱-۱-۳-۴ توپوگرافی و فیزیوگرافی
- ۷۸.....۲-۱-۱-۳-۴ ساختار زمین شناسی
- ۷۸.....۳-۱-۱-۳-۴ اقلیم و آب و هوا
- ۸۰.....۴-۱-۱-۳-۴ هیدرولوژی
- ۸۰.....۱-۴-۱-۱-۳-۴ رودخانه خشک و شاخه‌های اصلی آن
- ۸۲.....۲-۴-۱-۱-۳-۴ حوضه‌ی آبریز مسیل سعدی
- ۸۲.....۳-۴-۱-۱-۳-۴ آبهای زیر زمینی
- ۸۴.....۲-۱-۳-۴ مطالعات محیط طبیعی
- ۸۴.....۱-۲-۱-۳-۴ بررسی ساختار فضای سبز
- ۸۵.....۱-۱-۲-۱-۳-۴ گونه‌های گیاهی شاخص در منطقه
- ۸۶.....۲-۱-۲-۱-۳-۴ گونه‌های گیاهی بومی
- ۸۶.....۳-۱-۲-۱-۳-۴ مشکلات فضای سبز منطقه
- ۸۷.....۲-۲-۱-۳-۴ معضلات محیط زیستی
- ۸۷.....۱-۲-۲-۱-۳-۴ کانون‌های عمده بالقوه و بالفعل آلوده کننده محیط
- ۸۸.....۲-۲-۲-۱-۳-۴ بررسی و شناسایی آلودگی هوا
- ۸۹.....۲-۳-۴ مطالعات کالبدی - عملکردی محدوده طراحی
- ۸۹.....۱-۲-۳-۴ بررسی سطح و سرانه کاربری‌ها
- ۹۱.....۲-۲-۳-۴ سازگاری و ناسازگاری کاربری‌ها
- ۹۱.....۳-۲-۳-۴ نیازسنجی خدمات عمومی اساسی در سطح نواحی
- ۹۲.....۴-۲-۳-۴ بررسی محوطه‌های تاریخی
- ۹۳.....۳-۳-۴ مطالعات اجتماعی - اقتصادی
- ۹۳.....۱-۳-۳-۴ وضعیت اجتماعی
- ۹۵.....۲-۳-۳-۴ وضعیت اقتصادی
- ۹۶.....۳-۳-۳-۴ برآورد تعداد مراجع کنندگان به مجموعه
- ۹۷.....۴-۳-۴ تحلیل سایت محدوده طراحی
- ۹۸.....۱-۴-۳-۴ دلایل انتخاب سایت
- ۹۸.....۲-۴-۳-۴ موقعیت قرار گیری سایت مورد نظر جهت طراحی

۹۹.....	۳-۴-۳-۴ دسترسی سواره و پیاده
۱۰۰.....	۴-۴-۳-۴ دید و منظر اطراف سایت
۱۰۲.....	۴-۴ جمع بندی مطالعات بستر طرح
۱۰۵.....	۵ - فصل پنجم - تدوین انگاره های طراحی کوه فهندژ سعدی شیراز
۱۰۵.....	۱-۵ دیاگرام ها و فرآیند طراحی
۱۰۷.....	۲-۵ اسکیس ها و پیش طرح های اولیه
۱۱۰.....	۳-۵ طرح پیشنهادی
۱۱۱.....	۴-۵ دیدها و مناظر طراحی شده
۱۱۷.....	پیوست ۱
۱۱۹.....	پیوست ۲
۱۲۰.....	پیوست ۳
۱۲۱.....	کتابشناسی

فهرست تصاویر :

- تصویر ۱- دید کلی به پارک کرایم اسکایا (http://www.archdaily.com, 1392)..... ۵۲
- تصویر ۲- غرفه ها، میدانگاه، سایر فضاهای پارک (http://www.archdaily.com, 1392)..... ۵۴
- تصویر ۳- دید کلی به قلعه پامبال و مسیرهای دسترسی به قلعه (http://www.archdaily.com, 1392)..... ۵۵
- تصویر ۴- دید کلی به قلعه پامبال و مسیرهای دسترسی به قلعه (http://www.archdaily.com, 1392)..... ۵۶
- تصویر ۵- سایت پلان مجموعه قلعه پامبال (http://www.archdaily.com, 1392)..... ۵۷
- تصویر ۶- دید از بالا به پارک حاشیه ای شهید چمران ماخذ : نگارنده..... ۵۸
- تصویر ۷- پارک حاشیه ای شهید چمران دید به هتل و فضای بازی ماخذ: نگارنده..... ۵۹
- تصویر ۸- پارک آب و آتش ماخذ : نگارنده..... ۶۰
- تصویر ۹- پارک آب و آتش سازه چادری و مراسم آب و آتش ماخذ : نگارنده..... ۶۱
- تصویر ۱۰- درونمای شهر شیراز از فراز رصد خانه ماخذ : نگارنده..... ۶۵
- تصویر ۱۱- تعدادی از آثار و بناهای تاریخی شیراز : شاه چراغ، باغ ارم، مسجد نصیر الملک و حافظیه ماخذ:
(fa.wikipedia.org/, 1392)..... ۶۵
- تصویر ۱۲- موقعیت محدوده مطالعاتی نسبت به شهر شیراز ماخذ: (https://maps.google.com/, 1392)..... ۶۸
- تصویر ۱۳- دورنمای حومه قدیم شیراز، حدفاصل دروازه قرآن تا شهر ماخذ : مجموعه به یاد شیراز..... ۶۹
- تصویر ۱۴- موقعیت شهر شیراز و کوه های اطراف ماخذ : (https://maps.google.com/, 1392)..... ۶۹
- تصویر ۱۵- مدل پیشنهادی شبکه خطی و حلقوی شریان های شهری و نقش عملکردی آنها در طرح جامع ۱۳۶۸ ماخذ : (مهندسین مشاور مآب، ۱۳۸۸، ص. ۴۴)..... ۷۲
- تصویر ۱۶- سلسله مراتب پیشنهادی طرح جامع ۱۳۶۸ ماخذ : (مهندسین مشاور مآب، ۱۳۸۸، ص. ۵۱)..... ۷۲
- تصویر ۱۷- ناحیه و کوهستان فهندژ سعدی - محدوده طراحی ماخذ : (مهندسین مشاور مآب، ۱۳۸۸، ص. ۵۳)..... ۷۶
- تصویر ۱۸- نمای سه بعدی دشت شیراز و محدوده مطالعاتی ماخذ : (مهندسی مشاور مآب، ۱۳۸۲، ص. ۱۱۲)..... ۷۷
- تصویر ۱۹- لکه های سبز و دید با سلسله مراتب به بستر طبیعی کوه ختم می شود. ماخذ : نگارنده..... ۹۷
- تصویر ۲۰- مسیرهای دسترسی اطراف سایت ماخذ : (https://maps.google.com/, 1392)..... ۱۰۰
- تصویر ۲۱- دید از سایت به باغ دلگشا ماخذ : نگارنده..... ۱۰۰
- تصویر ۲۲- دید از سایت به آرامگاه سعدی ماخذ : نگارنده..... ۱۰۱

- تصویر ۲۳- دید از سایت به طبیعت ماخذ : نگارنده..... ۱۰۱
- تصویر ۲۴- دید ضلع جنوب غربی سایت نمای کلی از شهر شیراز ماخذ : نگارنده..... ۱۰۲
- تصویر ۲۵- همجواری های سایت موجود ماخذ : نگارنده..... ۱۰۵
- تصویر ۲۶- تعریف مسیرهای سایت ماخذ : نگارنده..... ۱۰۶
- تصویر ۲۷- مسیرهای دسترسی سایت ماخذ : نگارنده..... ۱۰۶
- تصویر ۲۸- مسیرهای اطراف سایت ماخذ : نگارنده..... ۱۰۶
- تصویر ۲۹- محدوده های بافت تاریخی و محدودیت ها ماخذ : نگارنده..... ۱۰۷
- تصویر ۳۰- اسکیس مسیر ورودی طرح ماخذ : نگارنده..... ۱۰۷
- تصویر ۳۱- اسکیس گذر فرهنگ ماخذ : نگارنده..... ۱۰۸
- تصویر ۳۲- اسکیس مسیرهای طبیعی ماخذ : نگارنده..... ۱۰۸
- تصویر ۳۳- اسکیس آبنما در مسیر ها و فضا سازی ماخذ : نگارنده..... ۱۰۹
- تصویر ۳۴- اسکیس محفل شعر و ادب ماخذ : نگارنده..... ۱۰۹
- تصویر ۳۵- گذر فرهنگ ماخذ : نگارنده..... ۱۱۱
- تصویر ۳۶- گذر تاریخ ماخذ : نگارنده..... ۱۱۲
- تصویر ۳۷- گذر طبیعت ماخذ : نگارنده..... ۱۱۳
- تصویر ۳۸- گذر معاصر بخش رستوران ماخذ : نگارنده..... ۱۱۴
- تصویر ۳۹- گذر معاصر بخش نظرگاه ماخذ : نگارنده..... ۱۱۵
- تصویر ۴۰- طرح کلی ماخذ : نگارنده..... ۱۱۶

فهرست نقشه ها :

- نقشه ۱- نقشه زمین شناسی دشت شیراز (سازمان زمین شناسی و اکتشافات معدنی کشور, ۱۳۹۲)..... ۷۸
- نقشه ۲- موقعیت قرار گیری سایت مورد نظر نسبت به شهر شیراز ماخذ : (مهندسی مشاور مآب, ۱۳۸۲)..... ۹۸
- نقشه ۳- سایت مورد نظر طراحی و هم جواری های آن ماخذ : معاونت فنی شهرداری منطقه ۳ شیراز..... ۹۹
- نقشه ۴- طراحی سایت مجموعه توریستی تفریحی فهندژ سعدی ماخذ : نگارنده..... ۱۱۰
- نقشه ۵- حریم قلعه فهندژ سعدی ماخذ : سازمان میراث فرهنگی استان فارس..... ۱۱۸

فهرست نمودارها :

- نمودار ۱- سیستم فراغت و زیر سیستم های آن ماخذ: (شعبانی، ۱۳۷۹، ص ۲۱)..... ۴۵
- نمودار ۲- فرآیند برنامه ریزی گذران اوقات فراغت در مناطق کوهستانی ماخذ : نگارنده..... ۴۵
- نمودار ۳- عناصر سازنده منظر، ماخذ : (تقوایی، ۱۳۸۳، ص. ۴۵)..... ۴۶
- نمودار ۴- چرخه حیات گردشگری (اقتباس از باتلر) (نوابی، ۱۳۷۷)..... ۵۰
- نمودار ۵- موقعیت و زوایای تابش خورشید در عرض جغرافیایی ۲۹ درجه شمالی ماخذ: (کسمایی، ۱۳۸۷، ص. ۱۳۷)..... ۸۰
- نمودار ۶- نمودار شماتیک حوزه آبریز دریاچه مهارلو ماخذ : (مهندسین مشاور پویش جنوب، ۱۳۸۲، ص. ۷۷)..... ۸۱
- نمودار ۷- گروه سنی مراجعان ماخذ : برداشت میدانی نگارنده..... ۹۴
- نمودار ۸- سطح سواد مراجعان ماخذ : برداشت میدانی نگارنده..... ۹۵
- نمودار ۹- میزان هزینه استفاده کنندگان در مدت حضور در مجموعه ماخذ : برداشت میدانی نگارنده..... ۹۶

فهرست جداول :

- جدول ۱- فعالیت های اکوتوریستی ممکن در ایران ماخذ : (فرزانه، ۱۳۸۱، ص. ۲۹)..... ۳۴
- جدول ۲- ویژگی ها و اقدامات صورت گرفته در نمونه های موردی ماخذ: نگارنده..... ۶۲
- جدول ۳- خصوصیات اصلی اجزای تشکیل دهنده ساختار فضای سبز منطقه ۳ ماخذ : (مهندسی مشاور مآب، ۱۳۸۲، ص. ۱۳۱)..... ۸۴
- جدول ۴- مشخصات آثار با ارزش تاریخی شناسایی شده توسط اداره میراث فرهنگی ماخذ : (مهندسی مشاور مآب، ۱۳۸۲، ص. ۱۷۱)..... ۹۳
- جدول ۵- مشخصات جمعیتی منطقه سه شهرداری شیراز، سرشماری سال ۱۳۹۰ ماخذ: (مرکز آمار ایران ۱۳۹۲)..... ۹۴
- جدول ۶- جمع بندی مطالعات طرح ماخذ : نگارنده..... ۱۰۲

۱- فصل یکم - کلیات پژوهش :

۱-۱ بیان مساله :

شهر شیراز به لحاظ موقعیت بیومورفولوژی از ویژگی های حائز اهمیتی برخوردار است که در این میان به وجود کوه های کم ارتفاع نظیر بابا کوهی ، کوه پایه ، قصر ابونصر و کوه سعدی اشاره نمود. کوه فهندژ سعدی یکی از این موارد است که به واسطه موقعیت مناسب قرار گیری در شهر از اهمیت گردشگری بالایی برخوردار است. از فراز این سایت ، دیدها و مناظر مطلوبی به بافت شهری نظیر اماکن دلگشا و آرامگاه سعدی وجود دارد.

قرار گیری سایت تاریخی ساسانی بر روی کوه کهن دژ سعدی این منطقه را به لحاظ تاریخی نیز ارزشمند نموده است. از آثار باقیمانده قلعه تاریخی مذکور میتوان به سه چاه عمیق معروف به چاه قلعه بندر، سنگ چین دو صغه استوانه ای شکل که بازمانده برج های دیده بانی قلعه بوده و آثار پراکنده دیگر می توان اشاره نمود.

اما تاکنون مجموعه ارزشمند نامبرده مورد غفلت واقع شده به گونه ای که هیچ گونه دسترسی مناسبی برای این سایت تاریخی فراهم نگردیده است همچنین با توجه به شرایط فوق ارتباط این مجموعه به باغ دلگشا و سعدیه مناسب نمی باشد ، که تداوم شرایط فوق موجب از بین رفتن این گنجینه تاریخی در طول ادوار متمادی شده است. در این طرح داشتن اشراف نسبت به طرح های فرادست شهری جهت پاسخگویی به جنبه های توریستی و گردشگری مجموعه مورد نیاز است. بنابراین با توجه به نیاز روز افزون به تفریح و تفرج و افزایش تقاضا برای ارتباط با طبیعت از یک طرف و پتانسیل های طبیعی و تاریخی محدوده فهندژ سعدی از سوی دیگر، شایسته است که این کوهستان، که با سرعت در حال رفتن به زیر توسعه می باشد، در چارچوب یک طرح اصولی و هدفمند طراحی گردد.

۱-۲ اهمیت و ضرورت پژوهش :

بدون شک امروزه صنعت توریسم به عنوان مهمترین صنعت جهان، رشد سریعی در توسعه اقتصادی جهان داشته که در نتیجه افزایش نرخ رشد سالانه در تولید ناخالص ملی در سطح جهان، صادرات،

تجارت جهانی و خدمات، سهم گردشگران بین‌المللی در فعالیت اقتصادی جهان نیز به طور مداوم بالا رفته است.

نیازها و ویژگی‌های کلات شیراز از نظر توسعه مناطق تفریحی و فراغتی، ضرورت پیش‌بینی اهداف ویژه‌ای را برای اجرای طرح‌های توسعه منابع طبیعی پیرامون آن می‌طلبد. روند رشد و توسعه شهر در دامنه کوه‌های شمالی و نیاز به گذران فراغت و رهایی از تنش‌های روزمره اهمیت این مساله را بیشتر نمایان می‌سازد. در این بین، حوزه شرق شیراز به دلیل عدم برخورداری از فضای تفریحی کافی و با توجه به رشد جمعیت شهری آن و نیز پیوستن روستاهای این حوزه به شهر در راس توجه قرار می‌گیرد. در نتیجه کوهستان فهندژ سعدی به عنوان اندام اصلی طبیعی این حوزه نیازمند طراحی اصولی در جهت هدایت صحیح آن می‌باشد، طرحی که بتواند توازن میان توسعه و گردشگری و تفریح را درکنار حفاظت کوهستان برقرار سازد.

۱-۳ اهداف پژوهش :

با توجه به عدم ساماندهی و حفاظت از این بافت تاریخی ارزشمند، یکسری اهداف کلی و تفصیلی (جزئی) به شرح زیر، مدنظر قرار می‌گیرند. این اهداف در واقع بیان‌کننده چارچوب تحقیق بوده‌اند که سعی می‌شود کلیه آنها در فرآیند انجام تحقیق مورد بررسی و تحلیل قرار گیرند و در نهایت به همه آن اهداف نایل شویم.

هدف اصلی:

- ساماندهی و طراحی محدوده تاریخی کوه فهندژ سعدی در راستای یک مجموعه توریستی گردشگری

- شناسایی معماری مناسب جهت احیا سایت موجود

هدف فرعی:

- باز زنده سازی سایت تاریخی فهندژ سعدی

- ساماندهی سایت تاریخی قلعه بندر
- ساماندهی حلقه اتصال کوه فهندژ سعدی به بافت شهری مجاور (محور سعدیه)
- تامین کاربری های مورد نیاز مجموعه توریستی
- آشنایی با فرم های درست معماری در طراحی سایت های تاریخی
- کاهش پیشرفت آسیب های سایت تاریخی موجود
- طراحی معماری طبیعت گرا به دلیل کار در طبیعت

۱-۴ سوالات و فرضیات پژوهش :

با توجه به طراحی در محدوده سایت تاریخی قلعه بندر، ضوابط و شرایط طراحی این سایت که زیر نظر میراث فرهنگی می باشد احراز گردیده و در پیوست به رساله الصاق گردیده است.

- تعیین محدوده سایت تاریخی و میزان توانایی طراحی در این محدوده.
- بررسی نقش پروژه فوق در ایجاد ارتباط پویا میان سه نقطه گردشگری سعدیه ، باغ دلگشا و سایت تاریخی قلعه بندر.
- چگونه می توان با یک طراحی مناسب باعث کمک به احیاء و باززنده سازی محور سعدیه شد؟
- چگونه می توان ورودی مناسبی به سایت تاریخی موجود و بافت شهری امروز ایجاد نمود؟
- با طرح صحیح فضاهایی در کالبد یک معماری می توان از پیشرفت تخریب این بافت ارزشمند جلوگیری نمود.

۱-۵ روش تحقیق :

رویکرد تحقیق ، به دو صورت کمی و کیفی می باشد چرا که تحقیق در پی آن است که با شناخت ویژگی ها و ظرفیت های بستر طرح و با استفاده از شاخص ها و عوامل موثر بر طرح نظیر بنا ها و محیط اطراف و ضمن در نظر گرفتن استانداردهای طراحی در سایت های تاریخی، باعث احیاء و کاهش آسیب به بافت تاریخی موجود گردد.

روش تحقیق در این مطالعه، با توجه به موضوع مطرح شده و اهداف آن به صورت توصیفی-تحلیلی و نیز تجربی می باشد. چرا که در ابتدا به مطالعه کتب، مقالات و تحقیق های صورت گرفته در این زمینه در داخل کشور و نیز در خارج آن پرداخته خواهد شد و پس از آشنایی با مسائل مرتبط با موضوع، به بررسی و تحلیل بستر موجود و آگاهی از کاربری های گذشته قلعه مخروبه می پردازیم. از آنجا که این موضوع امری جدید در داخل کشور بوده و کمتر به آن توجه شده است بنابراین با استفاده از مبانی نظری بدست آمده و مطالعات میدانی پرداخته خواهد شد. همچنین به منظور دستیابی سریع به اطلاعات دقیق تر و مفید خارج از محدوده مطالعات انجام شده با مصاحبه با افراد محلی و بازدید کنندگان پرسشنامه تکمیل گردید و مصاحبه حضوری با مسئولان و کارشناسان صورت گرفت.

امید است با این روش ها بتوان به ارائه راهکارهایی معمارانه برای احیاء بافت مخروبه دست یابیم. سپس با استفاده از اطلاعات بدست آمده و شاخص ها و استانداردهای فضاها و سایت های تاریخی به ادامه ی تحقیق موردنظر می پردازیم.

۲- فصل دوم - چستی و چگونگی فضاهای توریستی تفریحی :

۱-۲ مقدمه :

در این فصل سعی بر آن است تا با بررسی سیستم گذران اوقات فراغت و رابطه آن با شهر به روشی جهت طراحی فضاهای گذران اوقات فراغت با بهره برداری از منابع طبیعی حاشیه شهرها به خصوص کوهستان ها دست یابیم. از این رو، این فصل شامل سه قسمت می باشد :

۱- چستی و چگونگی فضاهای توریستی تفریحی که هدف آن درک معیارهای مرتبط با

فضاهای توریستی تفریحی می باشد.

۲- مطالعات مربوط به مجموعه های توریستی تفریحی که هدف آن درک عوامل و معیارهای

تاثیرگذار بر جاذبه و رونق مجموعه های توریستی تفریحی می باشد.

۳- مطالعات مربوط به استانداردها و ضوابط طراحی فضاهای توریستی تفریحی که هدف آن درک

فضاهای مورد نیاز برای یک مجموعه توریستی تفریحی می باشد

۲-۲ تعاریف :

به دلیل بین رشته ای بودن ماهیت گردشگری و ارتباط آن با علوم مختلف این مفهوم دارای تعاریف گوناگون است ولی در ریشه و مبنا تمام تعاریف دارای نکات کلیدی و مشترکی می باشند. در اینجا به دلیل اهمیت و شناخت واژه شناسی به برخی از این تعاریف ها اشاره شده است.

۱-۲-۲ تفریح و فعالیت های تفریحی :

فعالیت های تفریحی به آن دسته از فعالیت ها گفته می شود که جزئی از تفریح محسوب می شوند. در واقع انسان شهر نشین برای رهایی از قید و بندهای زندگی شهر نشینی، روزمره گی و انضباط کار روزانه و برای دستیابی به اندکی فراغت خاطر به فعالیت های تفریحی می پردازد. این فعالیت ها شامل دو جنبه رسمی و غیر رسمی می باشند. جنبه رسمی را فعالیت هایی مانند بازی و سرگرمی شامل می شوند و جنبه غیر رسمی با کارهایی چون پیک نیک، کوهنوردی، راه پیمایی، ماهی گیری و... همراه است. (مجنونیان ۱۳۷۴، ۱۲)

اسلاوسن تفریح را به شیوه زیر تعریف می کند :